

HALLINTOVALIOKUNNAN MIETINTÖ 29/1997 vp

Hallituksen esitys ampuma-ase-laiksi ja laiksi poliisilain 23 §:n sekä laiksi poliisin henkilörekistereistä annetun lain 19 ja 20 §:n muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 28 päivänä lokakuuta 1997 lähettänyt hallintovaliokunnan valmistelevasti käsiteltäväksi hallituksen esityksen 183/1997 vp ampuma-ase-laiksi ja laiksi poliisilain 23 §:n sekä laiksi poliisin henkilörekistereistä annetun lain 19 ja 20 §:n muuttamisesta.

Lausunto

Eduskunnan päätöksen mukaisesti perustuslakivaliokunta on antanut asiasta lausunnon (PeVL 35/1997 vp), joka on tämän mietinnön liitteenä.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- ylitarkastaja Tomi Vuori ja ylitarkastaja Pertti Normia, sisäasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Päivi Kaukoranta, ulkoasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Anna-Riitta Wallin, oikeusministeriö
- vanhempi hallitussihteeri Seppo Paasonen, puolustusministeriö
- ylitarkastaja Christian Krogell, maa- ja metsätalousministeriö
- sotilaslakimies Jari Kajavirta, puolustusvoimien pääesikunta
- ylitarkastaja Jaana Meklin, tietosuojavaltuutetun toimisto
- poliisitarkastaja Heikki Lausmaa, Etelä-Suomen lääninhallitus
- osastopäällikkö Juhani Uusitalo, rajavartiolaitos

- toimistopäällikkö Lauri Ervola, Tullilaitos
- apulaispäällikkö Markku Salminen, keskusrikospoliisi
- osaston päällikkö, ylikomisario Mika Peltola, liikkuva poliisi
- lakimies Harri Sarvanto, suojelupoliisi
- ylitarkastaja Esa Puurtinen, Teknillinen tarkastuskeskus
- tarkastaja Ralf Gustafsson, Helsingin kihlakunnan poliisilaitos
- tutkija Markku Palokangas, Sotamuseo
- kansainvälisten asioiden sihteeri Juha-Pekka Ripatti, Metsästäjäin Keskusjärjestö ry
- toimitusjohtaja Juha Tikkanen, Suomen Ampujainliitto ry
- puheenjohtaja Pehr-Erik Nyman, Asehistorian Liitto ry
- puheenjohtaja Jari Mäkinen, Suomen Asehistoriallinen Seura ry
- toiminnanjohtaja Juha Kairikko, Suomen Metsästäjälitto — Finlands Jägarförbund ry
- puheenjohtaja Matti Kuula, Reserviläisurheiluliitto ry
- puheenjohtaja Runo K. Kurko, Urheilu- ja metsästysaseiden ja -tarvikkeiden vastuulliset maahantuoja ry
- poliisitarkastaja Pertti Sihvonen, Poliisin lääninjohdon viranhaltijat ry
- kihlakunnanimismies Mario Casagrande, Suomen Nimismiesyhdistys ry
- toimistovirkailija Maarit Koivuniemi, Suomen Poliisijärjestöjen liitto ry
- asekeräilijä Pertti Korhonen
- aseteknikko Heikki Paakkari.

Ympäristöministeriö, Ilmailulaitos, Suomen Syyttäjähdistys ry, Suomen Aseseppien Yhdis-

tys ry ja Suomen Metsästäjä- ja Kalastajaliitto ry ovat antaneet asiassa kirjalliset lausunnot.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi ampumaselaki, jolla kumottaisiin ampuma-aseista ja ampumatarpeista vuonna 1933 annettu laki. Ehdotuksella toteutettaisiin ampuma-aselainsäädännön kokonaisuudistuksen ensimmäinen vaihe. Sillä pantaisiin täytäntöön aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annettu neuvoston direktiivi (91/477/ETY). Ehdotuksella toteutettaisiin myös Euroopan unionin jäsenyyden edellyttämät muutokset palvelujen tarjoamisen vapautta ja sijoittautumisoikeutta koskeviin säännöksiin. Ehdotuksessa on lisäksi otettu huomioon pääosa vuonna 1990 tehdyssä Schengenin yleissopimuksessa ampuma-aseita koskeville säännöksille asetetuista vaatimuksista.

Ampuma-aseisiin ja patruunoihin liittyvä toiminta olisi nykyiseen tapaan sallittua vain viranomaisen luvalla. Kenelläkään ei siten olisi edelleenkaan ehdotonta oikeutta ampuma-aseen hankkimiseen ja hallussapitoon. Ehdotuksen mukaan myös aseiden osien ja eräiden ammusten hankkiminen ja hallussapito tulisi luvanvaraiseksi. Ampuma-aseiden ja niiden osien kauppa, valmistus, korjaaminen ja muuntaminen kaupallisessa tarkoituksessa säilyisivät luvanvaraisina.

Esityksen tarkoituksena on rajoittaa ampuma-aseisiin liittyvää väkivallan ja tapaturman vaaraa. Sen tarkoituksena on aseiden käyttöön liittyvän turvallisuuden ylläpitäminen ja parantaminen. Tavoitteeseen pyrittäisiin muun muassa täsmentämällä tarvittavien lupien saamisen edellytyksiä sekä ohjaamalla lupaviranomaista antamaan lupa sellaiseen aseeseen, joka soveltuu hyvin hakijan ilmoittamaan hyväksytyyn käyttötarkoitukseen ja joka ei ole tarpeettoman tulivoimainen ja tehokas. Hyväksyttävät käyttötarkoitukset luettelaisiin laissa täsmällisesti. Lupa erityisen vaarallisena pidettävän ampuma-aseen hankkimiseen ja hallussapitoon annettaisiin vain täsmällisesti säädetyin edellytyksin tai erityisestä syystä.

Poliisille annettaisiin riittävät valtuudet puut-

tua aseiden uhkaavaan väärinkäyttöön väliaikaista haltuunottoa koskevien säännösten nojalla. Lisäksi aseiden säilyttämistä koskevia säännöksiä tiukennettaisiin, sekä asekeräilystä ja aseiden tekemisestä pysyvästi ampumakelvottomiksi annettaisiin täsmälliset säännökset.

Edellä mainitut velvoitteemme tuovat mukanaan uusia lupamenettelyjä ja muita niihin rinnastettavia viranomaismenettelyjä, joiden tarkoituksena on osaltaan korvata puuttuva säännönmukainen sisäraja-valvonta. Esityksen tarkoituksena on kuitenkin mahdollisuuksien mukaan yksinkertaistaa lupajärjestelmää ja nopeuttaa lupa-asioiden käsittelyä. Nykyisestä poikkeuslupamenettelystä luovuttaisiin, ja entistä useampien lupa-asioiden käsittely keskitettäisiin poliisilaitoksiin. Vain eräiden erityisen vaarallisten ampuma-aseiden lupa-asiat käsiteltäisiin lääninhallituksissa. Esityksellä pyritään myös lupa-käytännön yhtenäistämiseen ja kansalaisten yhdenvertaisuuden lisäämiseen.

Ampuma-aseisiin liittyviä rikoksia koskevat rangaistus-säännökset sisällytettäisiin ampumaselakiin omana lukunaan. Laissa ehdotetaan säädettäväksi myös törkeästä ampuma-aserikoksesta. Vankeusuhkaiset rangaistussäännökset siirrettäisiin myöhemmin rikoslakiin.

Monista ampuma-aseita koskevista asioista säädetään tällä hetkellä asetuksella. Moniin niistä liittyy kuitenkin sellaisia yksilön perusoikeuksiin kuuluvia asioita, joista nykyäsitäyksen mukaan tulisi säätää lailla. Esityksen mukaan muun muassa elinkeinon harjoittamisen oikeudellisista rajoituksista, luvan antamisen ja peruuttamisen edellytyksistä sekä rangaistavuuden alan määrittymiseen liittyvistä seikoista säädettäisiin lailla.

Esitykseen sisältyy ehdotus laiksi poliisilain 23 §:n muuttamisesta. Pykälä koskee poliisimiehen oikeutta vaarallisten esineiden ja aineiden haltuunottoon. Pykälästä poistettaisiin maininta aseista, ja siihen otettaisiin viittaus haltuunottoa

koskeviin ehdotetun ampuma-aselain säännöksiin. Esitykseen sisältyy myös ehdotus poliisin henkilörekistereistä annetun lain 19 ja 20 §:n muuttamisesta. Ensin mainittu pykälä koskee tietojen luovuttamista poliisin henkilörekistereistä tuomioistuimelle ja syyttäjäviranomaisille ampuma-aseisiin liittyvien asioiden käsittelyä varten. Pykälään lisättäisiin viittaus ehdotetussa ampuma-aseilaisa tarkoitettuihin aseiden osiin, patruunoihin ja ammuksiin. Lain 20 §:ää muutettaisiin siten, että poliisin henkilörekistereistä voitaisiin luovuttaa ampuma-aseita, aseiden osia, patruunoita ja eräitä ammuksia koskevia tietoja muun valtion viranomaiselle siten kuin edellä mainitussa neuvoston direktiivissä ja Schengenin yleissopimuksessa edellytetään.

Esityksellä ei ole suoraa vaikutusta valtion talousarvioesitykseen. Esitys ei myöskään edellytä mainittavia organisatorisia järjestelyjä. Edellä

mainitun direktiivin säännökset ja Schengenin yleissopimuksen määräykset edellyttävät kuitenkin ampuma-aseiden siirtoihin, hankintaan ja hallussapitoon liittyvän tietojenvaihtojärjestelmän käyttöön ottamista. Järjestelmän mukaisista menettelyistä aiheutuisi lisätyötä sekä lupahallinnon henkilöstölle että tietojenvaihdosta vastaavan keskusrikospoliisin yksikön henkilöstölle.

Edellä mainittu direktiivi on pantava täytäntöön kiireellisesti. Koska lain vahvistamisen jälkeen on kuitenkin varattava aikaa tarvittavalle koulutukselle ja tiedottamiselle, ehdotettu laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1998. Uudistuksen toisessa vaiheessa annettaisiin sellaiset kokonaisuudistukseen kuuluvat säännökset, joiden voimaan saattaminen ei ole kiireellistä. Uudistuksen toinen vaihe toteutettaisiin vuonna 1999.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleisperustelut

Hallituksen esityksen perusteluista ilmenevistä syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisenä ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa hallituksen esitykseen sisältyvän 2. ja 3. lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomina sekä 1. lakiehdotuksen hyväksymistä valiokunnan ehdottamin eräin muutoksin.

Esityksen tarkoituksena on rajoittaa ampuma-aseisiin liittyvää väkivallan ja tapaturman vaaraa ylläpitämällä ja parantamalla aseiden käyttöön liittyvää turvallisuutta. Keskeisenä pyrkimyksenä ei ole aseiden hankkimisen, hallussapidon ja käytön merkittävä rajoittaminen, vaan aseiden ja aseiden osien sekä ammusten vienti- ja tuontikaupan, valmistuksen, kaupan, hankkimisen ja hallussapidon pitäminen luvanvaraisena sekä asianmukaisen rekisteröintijärjestelmän aikaansaaminen.

Hallituksen esitys sisältää erittäin tärkeän ja odotetun laaja-alaisen ampuma-aselainsäädän-

nön uudistuksen. Valiokunta toteaa ottaen huomioon myös asiantuntijakuulemisissa esitetyt näkökohdat, että hallituksen esitys on hyvin valmisteltu. Valmistelun ansiokkuutta korostaa sääntelyyn liittyvien moninaisten kysymysten ohella se seikka, että laaja valmistelu on kyetty suorittamaan hyvin sen jälkeen kun vuoden 1996 valtiopäivien syysistuntokauden alussa valiokunnassa keskeytyi nyttemmin peruutetun hallituksen esityksen 81/1996 vp ampuma-aseilaisi käsittely säätämisyjärjestykseen liittyneiden seikkojen johdosta.

Lakiehdotuksen 113 § koskee poliisin pitämiä tiedostoja. Pykälän 2 momentin mukaan tiedostojen pitämiseen, käyttämiseen ja tietojen luovuttamiseen sovelletaan, mitä poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa (509/1995) ja sen nojalla säädetään. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että tämä säännös vastaa keskeiseltä sisällöltään hallituksen esitykseen 158/1997 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen 13 §:n 2 momentin viittaussäännöstä, jonka perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossaan 30/1997 vp talletettujen tietojen säilytysaikoja koskevan sääntelyn vuoksi

johtavan tuon lakiehdotuksen käsittelemiseen perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Perustuslakivaliokunta toteaa edelleen, että sama valtiosääntöoikeudellinen arviointi on tehtävä ampuma-aselakiehdotuksen 113 §:n 2 momentin tästä osasta ja viittaa lähemmin edellä mainittuun lausuntoonsa niistä edellytyksistä, joilla nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus voidaan käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Hallintovaliokunta ehdottaa yksityiskohtaisista perusteluista ilmenevällä tavalla perustuslakivaliokunnan valtiosääntöoikeudellisen huomautuksen huomioon ottamista ehdottamalla, että tiedostoissa olevien tietojen poistamisesta säädetään riittävän yksityiskohtaisesti lain tasolla ampuma-aseilaisissa. Tältä osin valiokunta viittaa lakiehdotuksen yksityiskohtaisiin perusteluihin jäljempänä. Valiokunta katsoo, että ratkaisua on pidettävä tilapäisenä ja että henkilörekistereissä olevien tietojen säilytysaikojen sääntely tulee ottaa erillisen valmistelun jälkeen poliisin henkilörekisterilakiin. Valiokunta viittaa myös hallituksen esitykseen 133/1997 vp liittyvään mietintöönsä.

Valiokunta toteaa, että 'aseen osaa' koskevan määritelmän tarkoituksena on mahdollisimman yksiselitteisesti määritellä ampuma-aselain soveltamisen näkökulmasta kyseinen käsite. Tämän vuoksi aseiden osan käsitteeseen ei ole otettu esimerkiksi ampuma-aseiden runkoa.

Aseiden rungon jättämisellä pois ehdotetun ampuma-aselain soveltamisalan piiristä on ollut myös tarkoitus yhdenmukaistaa aseita koskeva lainsäädäntömme muiden EU:n jäsenvaltioiden kanssa ja tällä tavoin varmistaa erityisesti aseisiin liittyvän tietojenvaihdon joustava sujuminen.

Valiokunta kiinnittää muun ohella asekeräilijöiden näkökulmasta huomiota kuolinpesään kuuluvien aseiden luovuttamiseen liittyviin kysymyksiin. Voimassa olevan ampuma-aseista ja ampumatarpeista annetun asetuksen 28 §:n mukaan aikaa kuolinpesään kuuluvien aseiden realisointiin on 30 päivää siitä, kun ase on tullut jonkun omistukseen. Ehdotetun uuden ampuma-aselain 108 §:n mukaan kuolinpesään kuuluvien ampuma-aseiden realisointiin on lähtökohteisesti aikaa kuusi kuukautta luvanhaltijan kuolemasta. Jos sopivaa ostajaa ei mainitun määrä-

ajan kuluessa löydy, olisi eräänä vaihtoehtona aseiden luovuttaminen poliisille. Poliisilla olevat aseet voitaisiin lain 99 §:n nojalla kolmen kuukauden kuluessa luovuttaa omistajan ilmoittamalle luvanhaltijalle. Mainittua kolmen kuukauden määräaikaa voitaisiin lain 99 §:n nojalla vielä tarvittaessa jatkaakin kolmella kuukaudella. Näin ollen aikaa keräilykokoelmaan kuuluvien aseiden realisointiin olisi siten vuosi luvanhaltijan kuolemasta. Tätä voidaan pitää lähtökohteisesti riittävänä aikana suurenkin kokoelman realisointiin. Vasta tämän vuoden määräajan kuluessa olisi edessä julkinen huutokauppa. On myös otettava huomioon, että yhteiskunnalla on erityinen intressi aseiden hallintasuhteiden kohtuullisen nopeaan selvittämiseen.

Valiokunta katsoo, että lain soveltamisessa on syytä kiinnittää korostetusti huomiota siihen, että lupa ampuma-aseen hallussapitoon on vain niillä, jotka täyttävät asianmukaiset hallussapidon edellytykset. Tämän vuoksi valiokunta viittaa ampuma-aseen hallussapitoluvan peruuttamista koskeviin säännöksiin. Erityistä huomiota on syytä kiinnittää niihin peruuttamisperusteisiin, joissa on kysymys henkilön sopivuudesta pitämään hallussaan ampuma-asetta eli 67 §:n 2 momentin 1—4 kohtiin. Valiokunta lähtee siitä, että hallussapitoluvan peruuttamisen kynnyksen tulee olla samalla tasolla kuin luvan epäämisen kynnyksen hankkimisluvan käsittelyn yhteydessä.

Kansalaisten hallussa saattaa olla eri syistä aseita, joihin ei ole asianmukaista hallussapitoon oikeuttavaa lupaa. Kysymyksessä voi olla esimerkiksi niin sanottu sotamuistoase tai luvaton ase, joka on kuolemantapauksen jälkeen tullut henkilön haltuun. Muutoinkin on mahdollista, että syntyy tilanteita, jossa henkilön hallussa on ase, johon hän ei voi saada lupaa.

Valiokunta kiinnittää ampuma-aselain uudistamisen toisen vaiheen valmisteluun liittyen huomiota siihen, että mahdollistetaan tarpeellisessa laajuudessa edellä kuvatun kaltaisessa erityistilanteessa ampuma-aseen hallussapitoluvan saaminen taikka että mahdollistetaan ampuma-aseen luovuttaminen yhteiskunnalle ilman rikosoikeudellisia seuraamuksia.

Säädettävän lain kannalta valiokunta kiinnit-

tää huomiota myös siihen, että aseseppinä toimiville henkilöille järjestetään tulevaisuudessa riittävä koulutus.

Edellä lausutun lisäksi on tärkeää, että lain soveltamista seurataan tarkkaan. Samalla on huolehdittava siitä, että poliisilla on riittävät voimavarat uuden lainsäädännön kulloinkin edellyttämien tehtävien hoitamiseen. Ampuma-ase-lainsäädännön soveltamisessa samoin kuin uudistamisen toisen vaiheen kannalta on tärkeää kiinnittää huomiota aseiden käyttöturvallisuuteen liittyviin kysymyksiin myös niin, ettei ampuma-aseita ole sellaisten henkilöiden hallussa, jotka eivät kykene huolehtimaan ampuma-aseturvallisuuteen liittyvistä seikoista. Vaaratilanne voi esimerkiksi syntyä silloin, kun aseiden käsittelyä hallitsemattomat henkilöt ryhtyvät kuljettamaan niitä rekisteröimistä varten poliisilaitokselle. Lisäksi valiokunta kiinnittää erityistä huomiota siihen, että ampuma-aselainsäädännön toimeenpanossa huolehditaan lakia alemman asteisten normien selkeydestä ja niiden kunnollisesta tiedottamisesta.

Yksityiskohtaiset perustelut

Ampuma-aselaki

8 §. Taskuase. Valiokunta ehdottaa lakiehdotuksen 8 §:n 1 momentissa taskuaseeseen käsitteeseen kuuluvia mittoja koskevan kirjoitusvirheen korjaamista.

Tältä osin on kysymys siitä, että revolverit ja pistoolit ovat malliensa puolesta kokonaismitoitetaan erilaisia. Aseiden mallista johtuen on esimerkiksi revolverin kokonaispituus pistoolin kokonaispituutta suurempi. Näin ollen aseiden mitaamiseen käytettävä laatikkokin voi olla eri kokoinen.

17 §. Soveltamisalaa koskevat poikkeukset. Valiokunta ehdottaa 17 §:n 10 kohtaan kielellistä korjausta siten, että sana ”sotavoimat” korvataan ilmaisulla ”asevoimat”.

44 §. Hankittavaa ampuma-asetta ja aseiden osaa koskevat edellytykset. Lakiehdotuksen 44 §:n 1 momentin yksityiskohtaisissa perusteluissa hallituksen esityksen sivulla 93 käytetään sanontaa ”ylitehokkaan aseiden hankkiminen”.

Valiokunta katsoo, että perustelujen osalta kielellisesti selkeämpi muotoilu on käyttää ilmaisua ”erittäin tehokkaan aseiden hankkiminen”.

100 §. Myyminen omistajan lukuun ja siirtymisen valtion omistukseen. Lakiehdotuksen 91 ja 108 § koskevat tilanteita, joissa poliisi voi tehdä erityisen haltuunottopäätöksen ampuma-aseiden ottamisesta poliisin haltuun silloin, kun kyse ei ole rikosperusteisesta takavarikosta. Poliisin hallussa olevat esineet voidaan 99 §:n mukaan luovuttaa kolmen kuukauden kuluessa omistajan ilmoittamalle asianomaisen luvan haltijalle tai 100 §:n perusteella myydä julkisella huutokaupalla omistajan lukuun. Perusteluissa todetaan, että jos esinettä ei saada myydyksi, se siirtyy lunastuksetta valtiolle. Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todetaan, että omaisuuden suojan näkökulmasta on perusteltua täsmentää 2 momentin tekstiä asettamalla esineen valtion omistukseen siirtymisen edellytykseksi, että esine on jäänyt huutokaupassa myymättä. Hallintovaliokunta ehdottaa 100 §:n 2 momentin muuttamista perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetyin tavoin.

Selvyyden vuoksi on syytä todeta lisäksi, etteivät 99 §:n nojalla tapahtuva luovuttaminen ja 100 §:n nojalla julkisella huutokaupalla tapahtuva myyminen ole vaihtoehtoisia toimenpiteitä, vaan ensin voidaan 99 §:n nojalla luovuttaa kolmen kuukauden aikana ase asianmukaisen luvan haltijalle, jota määräaikaa voidaan jatkaakin kolmella kuukaudella ja vasta sitten voidaan edellä mainittujen määräaikaisten kuluttua toimia 100 §:ssä mainitulla tavalla.

104 §. Menettämisseuraamus. Lakiehdotuksen 104 §:n kohdalla on valiokunnan huomiota asiantuntijakuulemisessa kiinnitetty siihen, että syyttäjä voi jättää tietyissä tilanteissa syytteen nostamatta. Tästä huolimatta olisi ampuma-aselain 104 §:n 1 momentin nojalla aina esitettävä menettämisseuraamusta koskeva vaatimus. Näin ollen olisi mahdollista, että menettämisseuraamusta vaadittaisiin tuomioistuimessa ilman, että tekoon liittyvää rangaistusvaatimusta esitetään. Valiokunta ehdottaakin 104 §:n 3 momentin ensimmäisen virkkeen muuttamista siten, että myös menettämisseuraamusta koskeva vaatimus

voidaan jättää esittämättä, jos menettämisseuraamus olisi olosuhteisiin nähden kohtuuton. Valiokunta lausuu kantanaan, että luvattoman hallussapidon kyseessä ollen menettämisseurauksesta koskevaa vaatimusta ei tulisi jättää esittämättä ja tuomitsematta.

Lisäksi valiokunta ehdottaa 104 §:n 3 momentin toisen virkkeen muuttamista siten, että menettämisseurauksen sijasta voidaan omistajan suostumuksella määrätä ampuma-ase tehtäväksi pysyvästi ampumakelvottomaksi ja aseensa osaksi pysyvästi toimintakelvottomaksi. Valiokunta katsoo, että pykälässä oleva määräys deaktivoida ase on syytä kytkeä aseensa omistajan suostumukseen, koska täytäntöönpano tapahtuisi omistajan kustannuksin. Periaatteessa täytäntöönpanoviranomainen eli ulosottomies vastaisi myös deaktivoinnista. Tämä tapahtuisi luonnollisesti aseensa omistajan kustannuksella erityisessä siihen soveltuvassa liikkeessä.

106 §. Säilyttäminen, kantaminen ja kuljetaminen. Erityisen vaarallisen ammuksen käsitteestä on lakitekstissä jäänyt pois 106 §:n 3 momentissa sytyttävää ainetta sisältävät erityisen vaaralliset ammukset. Valiokunta ehdottaa tämän vuoksi momentin täydentämistä.

113 §. Poliisin velvollisuus tiedostojen pitämiseen. Hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin mukaan henkilötietojen suojasta on säädettävä lailla. Tästä seuraa, että myös henkilörekistereissä olevien tietojen säilytysaikoja koskevan säännöksen on oltava lain tasolla. Poliisin henkilörekistereissä olevien tietojen säilyttämisestä säädetään nykyisin poliisin henkilörekistereistä annetussa asetuksessa (1116/1995). Ampuma-aseita koskevien tietojen poistamisesta poliisin henkilörekistereistä säädetään edellä mainitun asetuksen 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa.

Koska hallituksen esityksessä ehdotetussa pykälässä tarkoitetuissa tiedostoissa olevien tietojen säilytysaikojen osalta ei voida edellä mainitun hallitusmuodon pykälän vuoksi viitata siihen, mitä poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa ja sen nojalla säädetään, valiokunta ehdottaa, että uuteen 3 momenttiin otetaan ampuma-aseita, aseensa osia, patruunoita ja erityisen vaarallisia ammuksia koskevien tietojen poistamisajat. Eh-

dotetut säännökset vastaavat pääsääntöisesti poliisin henkilörekistereistä annetun asetuksen 7 §:n 1 momentin 1 kohdassa olevien tietojen poistamisaikoja koskevia säännöksiä.

Valiokunnan ehdottaman uuden momentin mukaan tiedot on poistettava pykälässä tarkoitetuista tiedostoista 10 vuoden kuluttua siitä, kun luvan, ennakkosuostumuksen, suostumuksen tai asekeräilijälle annetun hyväksynnän voimassaoloaika päättyy taikka este-, huomautus- tai muu tieto on rekisteriin merkitty. Ehdotetulla sääntelyllä varmistettaisiin muun muassa rikostutkinnan kannalta asianmukainen tietojen säilytysaika. Lakiehdotuksen 102 §:ssä tarkoitettun törkeän ampuma-aserikoksen vanhentumisaika olisi rikoslain 8 luvun 1 §:n 2 kohdan säännös huomioon ottaen 10 vuotta. Tämän vuoksi on tarpeellista, että myös voimassa ollut lupaa koskevat tiedot säilytetään tiedostoissa 10 vuoden ajan. Ehdotetulla säilytysajalla turvataan myös se, että muun muassa muiden EU:n jäsenvaltioiden viranomaisille voitaisiin antaa ampuma-aseiden siirtolupia koskevia tietoja riittävän kattavasti myös jälkikäteen. Lisäksi yleisen järjestyksen ja turvallisuuden kannalta on tarpeellista, että luvan antamisen estettä koskeva samoin kuin hylättyä lupahakemusta koskeva tieto voidaan säilyttää tiedostoissa riittävän pitkän ajan.

119 §. Tarkemmat säännökset. Lakiehdotuksen 43 §:stä huolimatta saattaa jäädä jossakin määrin epäselväksi se, mitkä aseharrastuksen muodot ovat pykälässä tarkoitettua ampumaurheilua ja -harrastusta. Valiokunta ehdottaakin tarkempia säännöksiä koskevan 119 §:n 2 momentin 4 kohdan täsmentämistä siten, että ampuma-aseasioita käsittelevä ministeriö voi antaa tarkempia säännöksiä laissa tarkoitetuista hyväksyttävistä ampuma-aseiden käyttötarkoituksista ja näissä käyttötarkoituksissa käytettäväksi soveltuvista ampuma-aseista, aseensa osista, patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista.

Lakiehdotuksen 119 § koskee asetuksenantovaltuutta ja asianomaisten ministeriön norminantovaltuutta. Hallintovaliokunta kiinnittää huomiota siihen, ettei 1 momentin mukaisen asetuksenantovaltuuteen ja 2 momentin mukaisen norminantovaltuuteen jää päällekkäisyyttä.

Muut kannanotot

Hallintovaliokunta on ottanut huomioon perustuslakivaliokunnan lausunnossa esitetyn valtiosääntöoikeudellisen huomautuksen, minkä vuoksi lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä. Hallintovaliokunta viittaa valtiosääntöoikeudellisen arvioinnin ohella myös muihin perustuslakivaliokunnan lausunnosta ilmeneviin kannanottoihin. Samalla valiokunta toteaa saadun selvityksen perusteella, ettei ampuma-aselakiehdotuksen 17 §:n suhteen ole aihetta ryhtyä toi-

menpiteisiin Ahvenanmaan itsehallintolain johdosta.

Päätösehdotus

Edellä esitetyn perusteella hallintovaliokunta kunnioittavasti ehdottaa,

että 2. ja 3. lakiehdotus hyväksytään muuttamattomina ja

että 1. lakiehdotus hyväksytään muutettuna seuraavasti:

1.**Ampuma-aselaki**

Eduskunnan päätöksen mukaisesti säädetään:

1 luku

Soveltamisala

1—7 §
(Kuten HE)

8 §

Taskuase

Taskuaseella tarkoitetaan revolveria tai pienisrevolveria, joka mahtuu suorakulmaiseen, sisämitoiltaan 140 x 190 millimetrin suuruiseen laatikkoon, sekä sellaista muuta 6 §:ssä mainittua ampuma-asetta, joka mahtuu suorakulmaiseen, sisämitoiltaan 130 x 180 millimetrin suuruiseen laatikkoon siten asetettuna, että aseiden piippu ja perä ovat laatikon pohjan tason suuntaisina.

(2 mom. kuten HE)

9—16 §
(Kuten HE)

17 §

Soveltamisalaa koskevat poikkeukset

Tämä laki ei koske:
(1—9 kohta kuten HE)

10) vieraan valtion *asevoimille* kuuluvien ampuma-aseiden, aseiden osien, patruunoiden ja erityisen vaarallisten ammusten siirtoa Suomeen tai Suomesta, tuontia, vientiä, valmistamista, korjaamista, muuntamista ja hallussapitoa, jos toiminta perustuu Pohjois-Atlantin sopimuksen sopimusvaltioiden ja muiden rauhankumppanuu-teen osallistuvien valtioiden välillä niiden joukkojen asemasta tehtyyn sopimukseen (SopS 65/1997).

2 luku

Luvanvaraisuus

18 ja 19 §
(Kuten HE)

3 luku

Asealan elinkeinon harjoittaminen

20—31 §
(Kuten HE)

4 luku

Kaupallinen siirto, tuonti, vienti ja kauttakuljetus

32—41 §
(Kuten HE)

5 luku

Hankkiminen, yksityinen valmistaminen ja muuntaminen sekä hallussapito

42—72 §
(Kuten HE)

6 luku

Yksityinen siirto ja tuonti

73—83 §
(Kuten HE)

7 luku

Luovuttaminen, lainaaminen ja valvottu käyttö

84—90 §
(Kuten HE)

8 luku

Menettelytapasäännökset ja turvaamistoimenpiteet

91—99 §
(Kuten HE)

100 §

Myyminen omistajan lukuun ja siirtyminen valtion omistukseen

(1 mom. kuten HE)

Ampuma-ase, aseiden osa, patruunat ja erityisen vaaralliset ammuksiset, *joitka ovat* 1 momentin nojalla *jääneet julkisessa huutokaupassa myymättä*, siirtyvät lunastuksetta valtion omistukseen.

9 luku

Seuraamukset

101—103 §
(Kuten HE)

104 §

Menettämisseuraamus

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Jos menettämisseuraamus olisi olosuhteisiin nähden kohtuuton, se voidaan jättää tuomitsematta *tai menettämisseuraamusta koskeva vaatimus esittämättä*. Menettämisseuraamuksen sijasta voidaan omistajan suostumuksella määrätä *ampuma-ase* tehtäväksi pysyvästi ampumakelvottomaksi ja aseiden osa pysyvästi toimintakelvottomaksi.

10 luku

Erinäiset säännökset

105 §
(Kuten HE)

106 §

Säilyttäminen, kantaminen ja kuljettaminen

(1 ja 2 mom. kuten HE)

Patruunoiden ja räjähdysainetta *tai syyttävää ainetta* sisältävien erityisen vaarallisten ammusten säilyttämisessä ja kuljettamisessa sovelletaan lisäksi, mitä räjähdysvaarallisista aineista annetussa laissa ja vaarallisten aineiden kuljetuksesta annetussa laissa (719/1994) sekä niiden nojalla säädetään.

107—112 §
(Kuten HE)

113 §

Poliisin velvollisuus tiedostojen pitämiseen

(1 mom. kuten HE)

Edellä 1 momentissa tarkoitetut tiedostot ovat salassa pidettäviä. Salassa pidettäviä ovat myös ampuma-asetta, aseiden osaa, patruunoita tai erityisen vaarallisia ammuksia koskeva lupahakemus ja ennakkosuostumusta, suostumusta ja asekeräilijälle annettavaa hyväksyntää koskeva hakemus sekä asiassa annettu päätös. Tiedostojen pitämiseen, käyttöön ja tietojen luovuttamiseen sovelletaan muuten mitä poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa (509/1995) ja sen nojalla säädetään. Tiedostoissa olevien tietojen poistamiseen sovelletaan kuitenkin mitä 3 momentissa säädetään.

Edellä 1 momentissa tarkoitettuista tiedostoista on poistettava lupapäätöstä, ennakkosuostumusta, suostumusta ja asekeräilijälle annettua hyväksyntää koskevat tiedot 10 vuoden kuluttua luvan, ennakkosuostumuksen, suostumuksen tai hyväksynnän voimassaoloajan päättymisestä. Peruutettua tai rauennuttua lupaa, ennakkosuostumusta, suostumusta tai asekeräilijälle annettavaa hyväksyntää koskeva tieto on poistettava 10 vuoden kuluttua peruutusta koskevasta päätöksestä tai raukeamisesta. Hylättyä hakemusta koskeva tieto on poistettava 10 vuoden kuluttua hakemuksen hyl-

käämisestä. Este- tai huomautustieto ja muut tiedostoihin merkittävät tiedot on poistettava 10 vuoden kuluttua tiedon merkitsemisestä. (Uusi 3 mom.)

114—118 §
(Kuten HE)

119 §

Tarkeimmat säännökset

(1 mom. kuten HE)

Ampuma-aseasioita käsittelevä ministeriö voi antaa tarkempia säännöksiä:

(1—3 kohta kuten HE)

4) tässä laissa tarkoitetuista hyväksyttävistä ampuma-aseiden käyttötarkoituksista ja näissä käyttötarkoituksissa käytettäviksi soveltuvista ampuma-aseista, aseiden osista, patruunoista ja erityisen vaarallisista ammuksista;

(5 ja 6 kohta kuten HE)

(3 mom. kuten HE)

11 luku

Voimaantulo- ja siirtymäsäännökset120—131 §
(Kuten HE)

Helsingissä 9 päivänä joulukuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Matti Väistö /kesk
vpj. Kaarina Dromberg /kok
jäs. Ulla Juurola /sd
Timo Järvilahti /kesk
Reijo Kallio /sd
Toimi Kankaanniemi /skl
Juha Karpio /kok
Valto Koski /sd
Osmo Kurola /kok

Pehr Löf /r
Jukka Mikkola /sd
Tuija Pohjola /sd
Iivo Polvi /vas
Veijo Puhjo /va-r
Erkki Pulliainen /vihr
vjäs. Outi Siimes /kok
Maija-Liisa Veteläinen /kesk.

PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN LAUSUNTO 35/1997 vp

Hallituksen esitys ampuma-aseilaiksi ja laiksi poliisilain 23 §:n sekä laiksi poliisin henkilökistereistä annetun lain 19 ja 20 §:n muuttamisesta

Hallintovaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 28 päivänä lokakuuta 1997 lähettäessään hallituksen esityksen 183/1997 vp ampuma-aseilaiksi ja laiksi poliisilain 23 §:n sekä laiksi poliisin henkilökistereistä annetun lain 19 ja 20 §:n muuttamisesta valmistelevasti käsiteltäväksi hallintovaliokuntaan samalla määrännyt, että perustuslakivaliokunnan on annettava asiasta lausunto hallintovaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- tietohallintopäällikkö Aulis Gerlander ja ylitarkastaja Tomi Vuori, sisäasiainministeriö
- lainsäädäntöneuvos Martti Simola, oikeusministeriö
- professori Mikael Hidén
- professori Antero Jyränki
- professori Olli Mäenpää
- professori Kaarlo Tuori.

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan säädettäväksi ampuma-aselaki, jolla kumottaisiin ampuma-aseista ja ampumatarpeista vuonna 1933 annettu laki. Esityksellä pantaisiin täytäntöön aseiden hankinnan ja hallussapidon valvonnasta annettu neuvoston direktiivi (91/477/ETY). Ampuma-aseisiin ja patruunoihin liittyvä toiminta olisi nykyiseen tapaan sallittua vain viranomaisen luvalla. Ehdotuksen mukaan myös aseiden osien ja eräiden ammusten hankkiminen ja hallussapito tulisi luvanvaraiseksi. Ampuma-aseiden ja niiden osien kauppa, valmistus, korjaaminen ja muuntaminen kaupallisessa tarkoituksessa säilyisivät luvanvaraisina.

Ehdotetut lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 1 päivänä maaliskuuta 1998.

Esityksen säätämisjärjestyksperusteluissa tarkastellaan asealan elinkeinon harjoittamisen luvanvaraisuutta, kriminalisointisäännöksiä, ampuma-aseiden ja niihin liittyvien tarvikkeiden hankkimisen ja hallussapidon luvanvaraisuutta, poliisin ampuma-aseista ja niihin liittyvistä tarvikkeista pitämien tiedostojen salassapitoa sekä poliisin oikeutta päästä ase-elinkeinonharjoittajan tiloihin. Monista esitykseen sisältyvistä asioista säädetään nykyisin asetuksella, mitä on erityisesti perusoikeusuudistuksen valossa pidettävä vääränä. Useimmista nykyisin asetuksessa

säädetyistä kysymyksistä ehdotetaankin säädettäväksi lailla.

Luvanvaraisuuden voidaan katsoa rajoittavan ainakin hallitusmuodon 12 §:ssä säädettyä omaisuuden suojaa ja 15 §:ssä säädettyä elinkeinovapautta. Rajoitusten voidaan kuitenkin katsoa olevan välttämättömiä yleisen järjestyksen ja turvallisuuden ylläpitämiseksi. Poliisin pitämien tiedostojen salassa pitäminen, joka on vastoin hallitusmuodon 10 §:n 2 momentin pääsääntöä viranomaisen hallussa olevien asiakirjojen julkisuudesta, on tarpeen yleisen järjestyksen ja turvallisuuden sekä myös kansallisen turvallisuuden ylläpitämiseksi. Poliisin oikeus päästä elinkei-

nonharjoittajan tiloihin loukkaa hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin mukaista kotirauhaa, mutta on välttämätön suurten asevarastojen yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle muodostaman uhan vuoksi. Ampuma-aseisiin liittyvän väkivallan ja tapaturman vaaran takia niihin liittyviä rajoituksia voidaan perustella myös hallitusmuodon 6 §:n 1 momentin nojalla jokaiselle turvatulla oikeudella elämään sekä henkilökohtaiseen vapauteen, koskemattomuuteen ja turvallisuuteen. Näin ollen lakiehdotukset voidaan hallituksen käsityksen mukaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:n mukaisessa järjestyksessä.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Yleistä

Esityksen tarkoituksena on rajoittaa ampuma-aseisiin liittyvää väkivallan ja tapaturman vaaraa ylläpitämällä ja parantamalla aseiden käyttöön liittyvää turvallisuutta. Keskeisenä pyrkimyksenä ei ole aseiden hankkimisen, hallussapidon ja käytön merkittävä rajoittaminen vaan aseiden ja aseiden osien sekä ammusten vienti- ja tuontikaupan, valmistuksen, kaupan, hankkimisen ja hallussapidon pitäminen luvanvaraisina.

Esityksen perusoikeustarkastelussa on merkitystä hallitusmuodon 15 §:n 1 momentin elinkeinovapausäännöksillä. Esityksen säännökset viranomaisvalvonnasta puolestaan ovat merkittäviä hallitusmuodon 8 ja 10 §:n kannalta. Ampuma-aseisiin liittyvän väkivallan ja tapaturman uhan takia huomioon on otettava myös hallitusmuodon 6 §:n 1 momentin säännökset jokaisen oikeudesta elämään sekä henkilökohtaiseen koskemattomuuteen ja turvallisuuteen.

Hallitusmuodon 12 §:ssä turvatun omaisuuden suojan osalta valiokunta viittaa yleisesti lausuntoonsa 15/1996 vp. Valiokunta katsoi siinä, että ehdotetun kaltaisten sääntelyjen taustalla vaikuttavat sellaiset tärkeät ja vahvat yhteiskunnalliset intressit, jotka huomioon ottaen omai-

suuden perustuslainsuojan ei ole katsottu asettavan yleisiä esteitä esimerkiksi luvanvaraistamiselle.

Asealan elinkeinon harjoittaminen

Hallitusmuodon 15 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus lain mukaan hankkia toimeentulonsa valitsemallaan elinkeinolla. Perustuslakivaliokunta katsoi lausunnossa 15/1996 vp, että hallitusmuodon 15 §:n 1 momentin mukainen pääsääntö on elinkeinovapaus ja että poikkeuksellisesti luvanvaraisuuskin on mahdollinen, mutta siitä on aina säädettävä lailla (ks. myös PeVL 40 ja 47/1996 vp). Laissa säädettävien perusoikeusrajoitusten on oltava täsmällisiä ja tarkkarajaisia ja rajoitusten olennaisen sisällön, kuten rajoittamisen laajuuden ja edellytysten, tulee ilmetä laista. Sääntelyn sisällössä valiokunta piti hallitusmuodon 15 §:n 1 momentin kannalta tärkeänä, että säännökset luvan edellytyksistä ja pysyvyydestä antavat riittävän ennustettavuuden viranomaistoimista. Tässä suhteessa on merkitystä muun muassa sillä, missä määrin viranomaisten toimivaltuudet määräytyvät niin sanotun sidotun harkinnan tai tarkoituksenmukaisuusharkinnan mukaisesti.

Asealan elinkeinon harjoittamisoikeutta rajoittavat lupsäännökset sisältyvät lähinnä 1. la-

kiehdotuksen 2—4 lukuun. Luvanvaraisuudesta seuraavia elinkeinovapauden rajoituksia puoltavat tärkeät ja vahvat yhteiskunnalliset intressit, joiden huomioon ottamiseksi rajoituksia voi myös pitää välttämättöminä. Ehdotetuissa säännöksissä on niin ikään otettu huomioon ne vaatimukset, joita edellä mainitussa valiokunnan lausunnossa asetettiin lakitasoiselle sääntelylle. Lakiehdotuksen 20 §:n perusteluissa todetaan, että kysymyksessä ovat vapaaharkintaiseen viranomaispäätökseen perustuvat luvanvaraiset elinkeinot. Valiokunnan mielestä elinkeinoluvan myöntämisen tulee pääsääntöisesti perustua lailisuuteen eikä tarkoituksenmukaisuusharkintaan. Tässä tapauksessa voidaan kuitenkin katsoa niin vahvojen yhteiskunnallisten intressien puoltavan asealan valvomista, että lupien myöntämiseen voi jäädä harkintaa.

Ampuma-aselakiehdotuksen 97 §

Ampuma-aselakiehdotuksen 97 §:ssä on viittaus säännös oikeudesta päästä kotirauhan suojaamaan paikkaan. Kotietsintävaltuudet riippuvat ehdotuksen mukaan pakkokeinolain ja poliisilain säännöksistä. Hallitusmuodon 8 §:n 1 momentin mukaan muun muassa jokaisen kotirauha on turvattu. Pykälän 3 momentin mukaan lailla voidaan säätää sellaisista kotirauhan piiriin ulottuvista toimenpiteistä, jotka ovat välttämättömiä perusoikeuksien turvaamiseksi tai rikosten selvittämiseksi.

Pakkokeinolain keskeinen säännös kotirauhan suojan kannalta on 5 luvun 1 §. Siinä kotietsinnän yleiseksi edellytykseksi on asetettu se, että on tehty tietynlainen rikos. Lisäksi luvun 1 ja 2 §:ssä mainitaan eräitä muita yksilöityjä rikoksia ja tilanteita, jolloin kotietsintä voidaan suorittaa epäillyn rikoksen selvittämiseksi. Näissä tapauksissa täyttyy hallitusmuodon 8 §:n 3 momentin edellytys siitä, että kotirauhan piiriin ulottuva toimenpide on välttämätön rikoksen selvittämiseksi.

Kotirauhan suojan kannalta keskeinen poliisilain toimivaltasäännös on 16 §. Siinä säädetyt edellytykset kotirauhan suojaamaan paikkaan pääsulle ovat sellaisia, jotka ovat välttämättömiä eri perusoikeuksien, kuten hallitusmuodon 6 §:n 1 momentin, 12 §:n 1 momentin ja 14 a §:n sää-

nöksissä tarkoitettujen perusoikeuksien turvaamiseksi. Tältäkin osin lakiehdotuksen 97 §:n viittaus säännös täyttää hallitusmuodon 8 §:n 3 momentin vaatimukset.

Aseiden säilytystilojen tarkastaminen

Lakiehdotuksen 116 § koskee poliisin tarkastusvaltuuksia. Ehdotuksen mukaan poliisin on tarkastettava asealan elinkeinoluvan hakijan säilytystilat, elinkeinonharjoittajan varastot ja säilytystilat sekä asekeräilijöiden sellaiset tilat, joissa säilytetään aseita tai aseosia. Tarkastusvaltuussäännökset ovat tarkastuskohteen osalta rajoituksettomia, joten tarkastukset voivat periaatteessa ulottua tiloihin, jotka ovat hallitusmuodon 8 §:ssä tarkoitettujen kotirauhan suojan piirissä. Siten tältäkin osin merkitystä on sillä, ovatko hallitusmuodon 8 §:n 3 momentissa säädetyt rajoitusperusteet näissä tilanteissa esillä. Valiokunta on aikaisemmin pitänyt hallitusmuodon 8 §:n 3 momentissa tarkoitettuna rikoksen selvittämisenä myös sellaisia toimenpiteitä, joihin ryhdytään jonkin konkreettisen ja yksilöidyn rikos epäilyn johdosta, vaikka rikos ei olisi vielä ehtinyt toteutuneen teon asteelle (PeVL 2/1996 vp; ks. myös PeVL 47/1996 vp).

Esityksen perusteluissa tähdennetään tarkastusoikeuden välttämättömyyttä. Tarkastusoikeutta pidetään välttämättömänä suurien asevarastojen yleiselle järjestykselle ja turvallisuudelle muodostaman uhkan takia. Taustalla on siten hallitusmuodon 6 §:n 1 momenttiin palautuva perusoikeuksien turvaamistarkoitus. Valiokunnan mielestä tämä näkökohta on hyväksyttävissä siltä osin kuin kysymys on asealan elinkeinoluvan hakijan ja elinkeinonharjoittajan tiloissa 116 §:n 1 momentin nojalla toimitettavista tarkastuksista. Tällaisella tarkastusvaltuudella on lisäksi merkittäviä elinkeinon harjoittamiseen liittyviä järjestysluonteisen sääntelyn piirteitä. Lakiehdotuksen 116 §:n 1 momentti ei vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Asekeräilijän säilytystilojen tarkastus liittyy 45 §:n 3 momentissa säädettyyn lupamenettelyyn ja sitä täydentävään 59 §:ään. Tarkastuksen toimittaminen on tällöin ensi sijassa asekeräilijän intressissä. Esityksen perusteluissa (s. 144/I) mainitaankin, että asekeräilijöiden säilytystilojen

tarkastusta koskevan 116 §:n 2 momentin nojalla poliisilla ei ole oikeutta tunkeutua kotirauhan suojaamaan paikkaan. Näin ymmärrettyinä 116 §:n 2 momentti ei vaikuta lakiehdotuksen käsittelyjärjestykseen.

Poliisin hallussa olevat esineet

Lakiehdotuksen 91 ja 108 § koskevat tilanteita, joissa poliisi voi tehdä erityisen haltuunotto päätöksen ampuma-aseiden ottamisesta poliisin haltuun silloin, kun kyse ei ole rikosperusteisesta takavarikosta. Poliisin hallussa olevat esineet voidaan 99 §:n mukaan luovuttaa kolmen kuukauden kuluessa omistajan ilmoittamalle asianomaisen luvan haltijalle tai 100 §:n perusteella myydä julkisella huutokaupalla omistajan lukuun. Perusteluissa todetaan, että jos esinettä ei saada myydyksi, se siirtyy lunastuksetta valtiolle. Omaisuuden suojan näkökulmasta on perusteltua täsmentää 2 momentin tekstiä asettamalla esineen valtion omistukseen siirtymisen edellytykseksi, että esine on jäänyt huutokaupassa myymättä.

Poliisin tiedostot

Lakiehdotuksen 113 § koskee poliisin pitämiä tiedostoja. Pykälän 2 momentin mukaan tiedostot ja eräät yksittäiset tiedot ovat salassa pidettäviä. Ehdotusta on arvioitava hallitusmuodon 10 §:n 2 momentin kannalta, jossa säädetään: ”Viranomaisen hallussa olevat asiakirjat ja muut tallenteet ovat julkisia, jollei niiden julkisuutta ole välttämättömien syiden vuoksi lailla erikseen rajoitettu. Jokaisella on oikeus saada tieto julkisesta asiakirjasta ja tallenteesta.”

Ehdotuksessa julkisuuden rajoittaminen pohjautuu lakiin. Valiokunta yhtyy esityksen perusteluista välittyvään käsitykseen, että ampuma-aseiden sijoituspaikkaa koskevien tietojen joutuminen vääriin käsiin voi olla hyvin vahingollista yhteiskunnan erilaisille turvallisuusintresseille. Tämä näkökohta oikeuttaa salassapidon ulottamisen myös hakemus- ja päätöstietoihin. Valiokunnan käsityksen mukaan turvallisuusintressien asianmukainen huomioon ottaminen muodostaakin sellaisen välttämättömän syyn ehdotuksen mukaiselle poikkeuksellisen laajalle julkisuuden rajoittamiselle, että 113 §:n 2 momentti

on tältä osin arvioituna säädettävissä tavallisena lakina (vrt. PeVL 9/1995 vp).

Esityksen perusteluista ilmenee, että poliisin 113 §:n nojalla pitämät tiedostot saattavat sisältää arkaluonteisia henkilöä koskevia tietoja muun muassa hänen terveydentilastaan, aikaisemmasta rikoksiin syyllistymisestä ja mahdollisesta päihdyttävien aineiden väärinkäytöstä. Näissä tiedostoissa voi siten ilmeisesti olla kysymys hallitusmuodon 8 §:n 1 momentissa tarkoitusta henkilötiedoista, joiden suojasta on säädettävä lailla.

Pykälän 2 momentin mukaan tiedostojen pitämiseen, käyttämiseen ja tietojen luovuttamiseen sovelletaan, mitä poliisin henkilörekistereistä annetussa laissa (509/1995) ja sen nojalla säädetään. Tämä säännös vastaa keskeiseltä sisällöltään hallituksen esitykseen 158/1997 vp sisältyvän 1. lakiehdotuksen 13 §:n 2 momentin viittaussäännöstä, jonka valiokunta katsoi lausunnossaan 30/1997 vp talletettujen tietojen säilytysaikoja koskevan sääntelyn vuoksi johtavan tuon lakiehdotuksen käsittelemiseen perustuslainsäätämisyjärjestyksessä. Sama valtiosääntöoikeudellinen arviointi on tehtävä ampuma-aselakiehdotuksen 113 §:n 2 momentin tästä osasta. Valiokunta viittaa lähemmin tuohon lausuntoon niistä edellytyksistä, joilla nyt käsiteltävänä oleva lakiehdotus voidaan tältä osin käsitellä tavallisessa lainsäädäntöjärjestyksessä.

Ahvenanmaan maakunta

Ahvenanmaan itsehallintolain 27 §:n 27 kohdan mukaan ampuma-aseita ja ampumatarvikkeita koskeva lainsäädäntö kuuluu valtakunnan toimivaltaan. Itsehallintolain 18 §:n 6 kohdan perusteella poliisitoimi kuuluu maakunnalle. Tästä syystä tulee vielä selvittää, millä tavoin tämä seikka ehkä on otettava huomioon ampuma-aselain 17 §:ssä.

Tarkemmat säännökset

Lakiehdotuksen 119 § koskee asetuksenantovaltuutta ja asianomaisen ministeriön norminantovaltuutta. Hallintovaliokunnan tulisi 2 momentin osalta selvittää, voidaanko ehdotusta täsmentää niin, ettei sen ja 1 momentin mukaisen asetuksenantovaltuuden välille jää päällekkäisyyttä

(vrt. PeVL 29/1997 vp). Lisäksi 2 momentin 6 kohdan valtuus on muotoiltu väljästi. Yleisten lähtökohtien perusteella on kuitenkin selvää, että ministeriön päätöksellä ei voida asettaa perusoikeusrajoituksia (PeVM 25/1994 vp, s. 5/1).

Lausunto

Edellä esitetyn perusteella perustuslakivaliokunta esittää kunnioittavasti,

että lakiehdotukset voidaan käsitellä valtiopäiväjärjestyksen 66 §:ssä säädettyssä järjestyksessä, 1. lakiehdotus kuitenkin edellyttäen, että valiokunnan sen 113 §:n 2 momentista tekemä valtiosääntöoikeudellinen huomautus otetaan asianmukaisesti huomioon.

Helsingissä 4 päivänä joulukuuta 1997

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj. Ville Itälä /kok
vpj. Johannes Koskinen /sd
jäsen. Esko Helle /vas
Gunnar Jansson /r
Anneli Jäätteenmäki /kesk
Marjut Kaarilahti /kok
Juha Korkea-aho /kesk
Valto Koski /sd
Heikki Koskinen /kok

Osmo Kurola /kok
Johannes Leppänen /kesk
Jukka Mikkola /sd
Paavo Nikula /vihr
Riitta Prusti /sd
Veijo Puhjo /va-r
Maija-Liisa Veteläinen /kesk
vjäs. Jouko Jääskeläinen /skl.